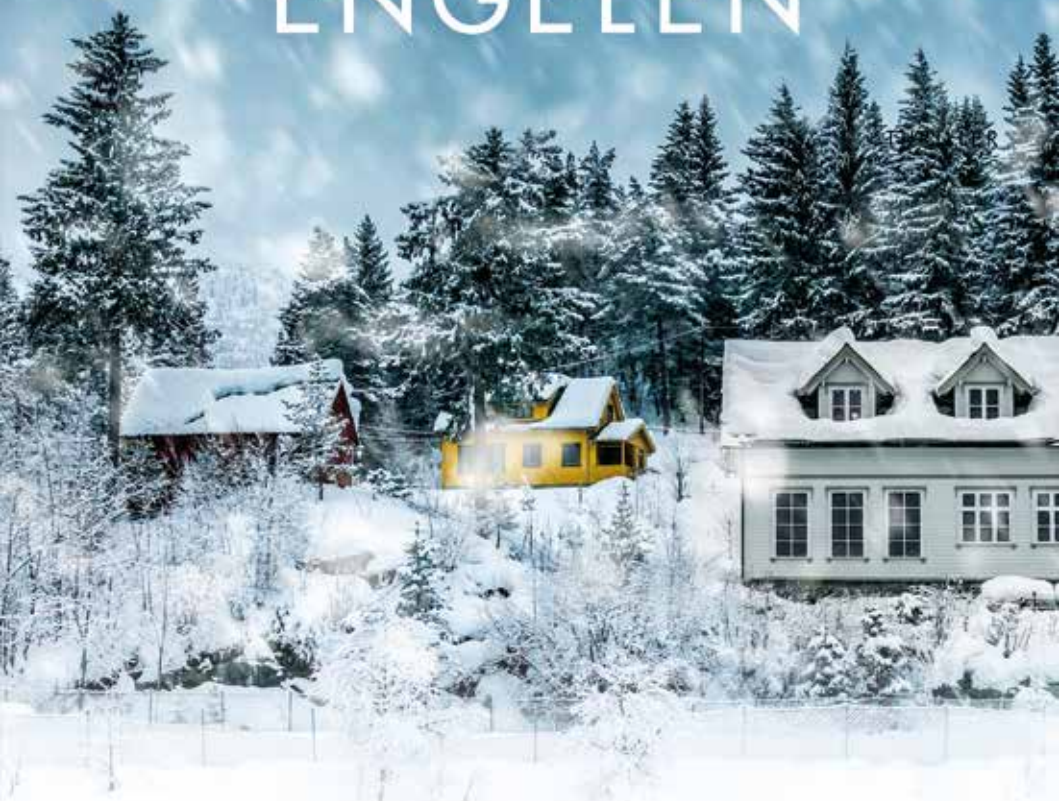

GUNNAR STAALESEN

VARG VEUM

PRIVÉDETECTIVE

GEVALLEN ENGELEN

'Net als Stieg Larsson en Henning Mankell
schrijft Staalesen met bakken sfeer,
boordevol actie en veel spanning.'

GUNNAR STAALESEN

Gevallen engelen

THRILLER

*Uit het Noors vertaald door
Annemarie Smit en Paula Stevens*

Hoofdpersoon in Gunnar Staalesens detectives is onveranderlijk Varg Veum, privédetective uit Bergen. De naam Varg Veum (spreek uit: Warg Wé-jum) is afgeleid van de Noorse uitdrukking ‘varg i veum’, wat ‘persona non grata’ of ‘ongewenste vreemdeling’ betekent. Varg is ook een verouderd woord voor ‘wolf’.

De boeken over Varg Veum spelen allemaal in en rond Bergen, een stad die zich binnen Noorwegen graag onderscheidt van de rest van het land. De inwoners van Bergen zeggen dan ook vaak dat zij niet uit Noorwegen komen, maar uit Bergen. Een van de bijzonderheden van de stad is het bestaan van de zogenaamde schutterskorpsen. Deze schutterskorpsen, in het Noors *buekorps* genaamd, kennen een lange traditie. Oorspronkelijk waren dit een soort imitaties van de toenmalige burgerwacht, later kregen de buekorps een eigen, zij het nog steeds op militaire leest geschoeide, structuur. Jongens tussen tien en twintig jaar konden zich bij een buekorps of bataljon aansluiten. De korpsen waren vaak wijkgebonden en droegen dan ook namen als Nordnes Bataljon en Sydnes Bataljon. De schutterskorpsen speelden (en spelen nog steeds!) een zeer belangrijke rol in het sociale leven van Bergen, met name van de jeugd: vrijwel alle jongens waren of zijn lid van een korps en de jaarlijkse optocht op 17 mei, de Noorse nationale feestdag, is een van de hoogtepunten van het jaar. Elk korps heeft zijn eigen ‘uniform’, meestal een speciale muts en een sjerp. Elk voorjaar exerceren de bataljons met houten geweren of houten sabels, begeleid door trommels.

En plotseling zweeg iedereen, want ze ontdekten dat het, hoewel middernacht, opeens buiten klaarlichte dag was, en dat de aartsengel Gabriël – met armen als een espalier tegen de muur – hen zwijgend aankeek door het raam ‘met ogen mooier dan wijn’.

ALAIN-FOURNIER

Aangezien een deel van de handeling in dit boek zich afspeelt in een zeer herkenbare kerk in Bergen, lijkt het me verstandig om te benadrukken dat zowel predikant als organist van deze kerk, evenals alle andere personages in het boek, ontsproten zijn aan de fantasie van de schrijver, zonder enige overeenkomst met de werkelijkheid.

I

De begrafenis vond plaats op een vrijdag. December was tien dagen oud en de hemel was grijs van de natte sneeuw.

Ik kwam Jakob Aasen voor de kapel tegen. Ik herkende hem eerst bijna niet. Hij had een baard laten groeien en zijn donkere, krullende haar was doorschoten met grijs.

We keken elkaar een ogenblik lang aan. Toen glimlachte hij voorzichtig, terwijl ik een halfslachtige bevestiging knikte.

‘Varg?’

Ik knikte.

‘Jakob...’

We gaven elkaar een hand.

‘Hoelang is dat niet geleden, dat wij...’

Ik haalde mijn schouders op. ‘1965.’

‘Ja maar... we moeten elkaar na die tijd toch nog weleens gezien hebben?’

‘Misschien een paar keer op straat. Toevallig. Ben jij al die tijd in de stad gebleven?’

‘Min of meer. En jij?’

‘Jazeker, in ieder geval sinds 1970.’

‘Zestien jaar... en toch hebben we elkaar nauwelijks gezien.’

‘Hoeveel anderen uit de klas ben je wel tegengekomen?’

Hij keek om zich heen. ‘Nee, daar zeg je wat.’

‘Zo is het leven. We banen ons een eigen weg en volgen die, van en naar de haven, jaar in, jaar uit. Je kunt je hele leven in Bergen wonen zonder dat je een klasgenoot die twee straten verderop woont, tegenkomt. Hij volgt zijn eigen weg naar zijn werk. Jij de jouwe. En nooit zullen zij elkaar ontmoeten.’

Hij lachte triest en keek weer om zich heen. ‘Een treurige zaak, dat met Jan Petter. Denk je dat de anderen ook nog komen?’

‘Paul Finckel zeult net de heuvel op.’

‘Paultje? Is dat Paultje?’

‘Hm-m.’

We bleven staan kijken naar Paul Finckel, die zijn gezette, pafferige lichaam de heuvel op sleepte.

‘Was die niet journalist?’

‘Jazeker. Hij is er ook al niet jonger op geworden.’

Hij keek me schuin aan. ‘Nee?’ Toen knikte hij. ‘Ja, de jaren gaan tellen.’

Ik keek naar hem. Hij was wat gebogen en zijn ronde cherubijnengezicht was grijzer en zwaarder dan ik me kon herinneren. Maar ik herkende zijn levendige bruine ogen. Die waren nog steeds hetzelfde, opgewekt en droevig tegelijk.

De tijd had bij ons allemaal sporen nagelaten. De groeven in mijn gezicht waren dit jaar weer dieper geworden. Na elk seizoen worden er nieuwe zorgen en nieuw verdriet van je gezicht geogst en Vader Tijd moet elk jaar een beetje dieper in de voren graven.

‘En wat doe jij zoal, Varg? Ik meen een keer gehoord te hebben...’

‘Dat heb je ongetwijfeld goed gehoord. Ik ben een soort... privé-detective.’

Hij schudde glimlachend zijn hoofd. ‘Tja, wat weet je nou eigenlijk helemaal? Van hoe mensen terechtkomen, bedoel ik.’

‘Tja. En jij dan?’

‘Ik ben organist. En ik componeer.’

‘Organist? In een kerk?’

Hij knikte. ‘In een kerk.’

‘Je zei het net zelf al: wat wéét je nu eigenlijk? Met andere woorden: je hebt de rock afgezworen?’

Om zijn mond verscheen een treurig glimlachje, dat meteen weer verdween. ‘Ja, dat kun je wel stellen.’

Paul Finckel had ons bereikt. Hij veegde het zweet van zijn voorhoofd met een zakdoek die groot genoeg was om verscheidene plaatselijke omkoopschandalen in te verstoppen. Hij had een dik, donkerblauw ski-jack aan, waardoor het leek alsof hij ieder moment zou kunnen

opstijgen. We waren allemaal overeenkomstig ons karakter gekleed. Jakob droeg een nuchtere, lichtbruine shetlandtrui. Ik had mijn nieuwste winterjas aan, die uit 1972.

Finckel begroette ons. ‘Hallo, Varg. Eén ding heb ik me altijd afgevraagd. Waarom zetten ze in dit land de begrafenis­kapel altijd op de top van een berg?’

Ik keek naar de Ulrike, die zeshonderd meter boven ons uittorende. ‘De top is daar boven, Paul.’

‘Ik voel me alsof dit de top is.’ Hij loerde naar Jakob. Toen ging hem een lichtje op. ‘Jakob? Jakob Aasen! Wel heb ik ooit! Wat moet je met al dat bont op je gezicht?’

Jakob grijnsde en keek om zich heen. ‘Ssst! Ik ben hier op een geheime missie.’

Finckel stak zijn onderlip naar voren. ‘Ik snap het. De afge­zant van de Harpers?’

‘Juist’, zei Jakob, terwijl zijn glimlach wegstierf.

‘Hoe is het met Johnny? Komt die niet?’

‘Geen idee. Ik heb hem niet meer gezien sinds... al heel lang niet meer. Bovendien was Johnny niet het begrafenis­type, om het maar zo te zeggen.’

‘Nee, daar heb je gelijk in. Hij was volgens mij meer het type voor na de begrafenis, wanneer de drank op tafel kwam.’ Finckel draaide zich om naar mij. ‘En met de meesterspeurder gaat het goed? Geen nieuwe lijken op je lijstje?’ Hij dempte zijn stem. ‘Jan Petter was toch niet...’

‘Dat weet je zelf het beste’, zei ik. ‘Je eigen krant heeft iets over hem geschreven.’

‘Zulke slechte kranten lees ik niet’, zei Paul Finckel.

Jakob viel in: ‘Weten jullie waaraan hij gestorven is?’

Finckel knikte. ‘Hij is van een steiger gevallen. Hij was bouwvakker. Achttien meter recht naar beneden, zo op het beton. Hij had niet eens tijd om het Onzevader te bidden.’

Daar waren we alle drie even stil van.

De deuren van de kapel werden geopend en de mensen gingen naar binnen. Er waren twee kapellen, met hun ingangen recht tegenover

elkaar. De kleinste heette Hoop. Die was voor de uitverkorenen. De grootste heette Geloof, gereserveerd voor de grote, witte kudde. Zo ziet het er tijdens een doorsneedienst op een gewone zondagochtend niet uit. Maar zo is de dood. Die zet zoveel voorstellingen op zijn kop.

Jan Petter zou worden bijgezet in Geloof. De zaal was voor ongeveer de helft gevuld. Helemaal rechts vooraan zat de naaste familie. Hij liet een vrouw en twee halfvolwassen kinderen achter. Ik herkende zijn ouders: wit en bedrukt door het plotselinge verdriet. De rest was zo te zien verdere familie, collega's en burens. Tegen de ene muur stond een vaandel van de vakbond opgesteld. Op de kist lag een groot bloemstuk van rode rozen en de vloer ervoor was bezaaid met kransen en boeketten.

De kapel was vijftien jaar oud. Het interieur werd beheerst door blank hout en grijs beton en in de muren was natuursteen verwerkt. Boven de preekstoel hing een eenvoudig kruis van zwart gietijzer. Buiten de hoge ramen rukte de wind aan de rododendrons en de naakte bomen. Het was het soort weer dat de inwoners van Bergen 'valleslette' noemen: een paar graden boven nul, grauwwitte natte sneeuw en een snijdende zuidwestenwind.

De predikant kwam binnen en nam plaats. Boven op de galerij achter ons zette een eenzame violist een droefgeestig lied in, dat ik niet thuis kon brengen.

Ik keek voorzichtig om me heen. Uit onze klas waren alleen wij drieën gekomen. Sommigen woonden misschien niet meer in de stad. Anderen hadden de naam in de overlijdensadvertentie niet herkend. De rest had niet de moeite genomen om hem dat eerste stukje op weg naar de Bovenmeester te volgen.

Het lied stierf weg. De predikant stond op. Het was een vrij jonge man met een kinderlijk gezicht, een grote bril en een pony. Ik vond hem er eerder uitzien als iemand die belijdenis deed dan als een dominee. Maar zijn stem was donker en streng toen hij zei: 'Wij zijn hier vandaag tezamen gekomen om afscheid te nemen van Jan Petter Olsen...'

Mijn gedachten dwaalden af, terug naar de klas. Ik zag de schoolklas weer voor me: bijna dertig jongens die zeven jaar lang met elkaar hadden opgetrokken, van 1949 tot 1956.

Ik zat bij het raam en kon de Puddefjord zien. Als de les te saai werd, dwaalde mijn blik af naar de boten die voorbijgleden: sleepboten en veerponten, vrachtschepen en passagiersschepen. Ze voeren naar exotische plaatsen als Kleppestø en Rio de Janeiro en ze riepen een onontkoombaar beeld op van gedroogde vis en bananen. De geur van beide. De aanblik van balen en van blankhouten kisten met blauwe en gele stickers. Sommige schepen werden geladen, andere gelost. Pakhuizen met hijskranen en takels die aan galgen deden denken. Schuifdeuren die opengeschoven werden en waarachter alleen nog maar lucht zichtbaar was. Wij kinderen allemaal met ogen op steeltjes aan de rand van het Nordnespark, veilig achter een hek, mijlenver verwijderd van Kleppestø en Rio de Janeiro.

De klas om me heen. Jakob in de voorste bank. Hij woonde het verst weg van alle kinderen in de klas: achteraan in de Skottegate, op de hoek van de Claus Frimannsgate. Hij speelde piano en haalde altijd de beste cijfers. Dan had je Benny, die eigenlijk Bernhardt heette en die de grootste branieschopper van de klas was: hij was tien kilo zwaarder dan de meesten van ons, rookte al op zijn tiende, dronk toen hij dertien was, ging naar zee toen hij vijftien werd en eindigde later als de meest betrouwbare draglinemachinist van de stad. Paul Finckel zat helemaal achterin, kortademig en mollig, toen al de lolbroek, met gebekte commentaren voor een gierend publiek. Dan had je nog de hallo-hoe-gaat-het-en-wat-kan-het-me-ook-schelen-charmeur Helge, die de weg die wij allen gaan het eerst afwandelde toen hij in 1964 vlak voor Pasen tijdens het lossen in Liverpool in een laadruim viel. En de rustige, donkerharige Arvid, zo'n binnenvetter dat hij op zesendertigjarige leeftijd aan kanker overleed. En Pelle, die bij mij in de straat woonde en die destijds mijn beste kameraad was. Samen richtten we van alles op, van geheime liga tot detectivebureau, van schutterskorps tot fietsclub, totdat de carrières van onze vaders daar een einde aan maakten. Pelle verhuisde met zijn familie naar Fredrikstad en we

zagen elkaar nooit meer. Er waren nog zeker twintig anderen, groot en klein, roodharig en blond, sproetig en gezet. Wanneer we poseerden voor de klassenfoto zagen we eruit als iedere willekeurige andere jongensklas in die tijd: met vesten, truien en windjacks aan, in knickerbockers die waren gemaakt van oude, versleten zondagse broeken van onze vaders, en met onze gebreide mutsen in de hand, ter ere van de fotograaf. Blauwe mutsen met een blauw-witte streep langs de rand, verkleurd in de was, of effen grijze mutsen waarvan de pompon in het gevecht was gesneuveld. Bij niemand stond een zwart kruis boven het hoofd getekend. Niemand had ons verteld wanneer we zouden sterven.

De gemeente zong: ‘Leid, vriend’lijk licht, mij als een trouwe wacht, leidt gij mij voort.’ Dat was een lied dat ik me herinnerde van zangles, lang geleden. ‘k Ben ver van huis en donker is de nacht, leidt gij mij voort.’

Naast mij zong Jakob Aasen met een luide, heldere tenor. ‘Schoon ook de toekomst mij verborgen zij, licht stap voor stap mij met uw schijnsel bij.’

In de voorste bank zat iemand zachtjes te snikken.

Wanneer een van ons overleed, was het alsof we nog steeds in hetzelfde klaslokaal zaten, in de vierde of vijfde klas. De meesten van ons zaten nog achter hun lessenaar. De plaatsen van Helge en Arvid stonden al jarenlang leeg. Nu was ook Jan Petter opgestaan en weggegaan. We zouden er een voor een uit gepikt worden, net als wanneer we werden opgehaald voor de schooltandarts. We zouden het lokaal een voor een verlaten, tot alle plaatsen leeg waren en de grote Bovenmeester kwam om een paar van ons naar het tekenlokaal op de bovenste verdieping te sturen en de rest naar het stookhok in de kelder.

De jonge predikant sprak. Er werd weer gezongen: ‘Liefde Gods die elk beminnen hemelhoog te boven gaat...’ De gezangen brachten mij terug naar de keren dat Rebecca en ik samen op de galerij van het gemeenschapshuis hadden gezeten waar haar vader, lekenpredikant, met vibrerende stem had gesproken over verlossing en verdoemenis. Rebecca, die mijn leven in en uit gedanst was, er binnenstapte en weer wegging, van mijn vierde tot mijn twintigste. Ik hoefde niet eens mijn

ogen te sluiten om haar te zien, van toen ze vijf was, in een gebreid vestje met tinnen knopen, tot het moment dat ze, achttien jaar oud, rustig wachtte terwijl ik mij vooroverboog en haar voorzichtig kuste. ‘...leggend onze gouden kronen, zingend voor uw aangezicht.’

De predikant begon met de teraardebestelling. ‘Stof zijt ge, en tot stof zult ge wederkeren.’ Drie scheppen aarde vielen met een dof geluid op Jan Petters kist. Nu werd er op de eerste bank stilletjes gehuild. Schouders schokten en iemand mompelde iets, zachtjes, tegen zichzelf. ‘In de naam van de Vader, en de Zoon, en de Heilige Geest, amen.’

We zongen ‘Schoonste Heer Jezus, Koning van heel d’aarde.’ De violist speelde ‘In eenzame uren’ van Ole Bull. Jan Petters weduwe en zijn twee kinderen kwamen naar voren en legden ieder een roos op de kist, waarna ze het klamme winterweer in stapten.

Wij volgden, met trage passen.

Toen ik bij de kist kwam, bleef ik even staan. De deur naar de gang was achter Jan Petter dichtgeslagen. Spoedig zou de bel gaan.

De vraag die je jezelf onwillekeurig stelde, was: Wie zal de volgende zijn? Is het de volgende keer misschien jouw beurt?

Zo gaat dat. Je wist nooit wanneer je zou worden opgeroepen voor de schooltandarts. En je weet nooit wanneer je zult sterven.

2

We bleven buiten voor de kapel staan. We keken elkaar niet rechtstreeks aan en niemand wilde als eerste afscheid nemen. Bij de uitgang stond Jan Petters weduwe met roodomrande ogen, ze nam met een matte handdruk de condoleances van de laatste begrafenisgasten in ontvangst. De natte sneeuw landde als kleurloze confetti op onze schouders.

Zelfs Paul Finckels luidruchtige sarcasme was verdwenen. ‘Wil iemand meerijden naar de stad?’

‘Ik ben met mijn eigen auto’, zei ik.

‘Wat zouden jullie ervan zeggen om met zijn drieën nog ergens een pilsje te pakken? Ik moet alleen nog even bij de krant langs.’ Finckel keek Jakob aan.

‘Ja, best. Ik moet alleen nog naar huis om iets voor de kinderen te regelen.’

‘Waar woon je?’

‘Nygårdshøyden.’

Ik keek naar Finckel. ‘Dan breng ik Jakob wel. Waar spreken we af?’

‘Misschien moeten we de jongste naar mijn zus brengen’, zei Jakob. ‘Die woont in Sandviken.’

‘Bel maar als jullie klaar zijn’, zei Finckel. ‘Ik ben op de krant. Centraal gelegen ten opzichte van alle tapperijen.’

‘Daarom werkt hij daar ook’, voegde ik eraan toe.

‘Het is in ieder geval niet de slechtste reden’, zei Finckel. Hij niesde ten afscheid.

Wij liepen achter hem aan, naar de parkeerplaats.

We reden in stilte weg uit Møllendal, via Gamle Nygårdsbro en de ongeoorloofde linkerbocht waar het nieuwe verkeersplan bijna toe uitnodigde, richting Marineholmen, aan de zuidkant van het Nygårds-park.

Jakob legde uit waar hij woonde. Tussen de Johanneskerk en Sydnæs Bataljon in. De geluidsoverlast steeg er aanmerkelijk in de lente, wanneer de paasweek werd ingeluid met klokkengebeier van vroeg tot laat en de schutters op dinsdag en zaterdag exerceerden.

‘Hoeveel kinderen heb je?’ vroeg ik toen we langs het voetbalveld bij Møhlenpris reden.

‘Drie’, antwoordde hij. ‘Hoewel, kinderen... Maria is zestien. Dan komt Petter, die is veertien, en ten slotte kleine Grete van zes. Zij is het probleem, tenzij Maria een paar uurtjes op kan passen.’

Toen we de Olaf Ryesvei in draaiden, zei hij: ‘Mijn vrouw is... verhuisd.’ Ik knikte zwijgend.

Zijn huis lag midden in het blok. De gevel was van rode baksteen en lag aan de schaduwkant van de straat. Jakob woonde op de eerste verdieping, waar twee woningen waren samengevoegd tot één.

Halverwege het donkere trapportaal bleef hij staan met een hand op de leuning. Hij keerde zich naar mij om en zei peinzend: ‘Hoe sta jij tegenover Jezus, Varg?’

Die onverwachte vraag gaf me het gevoel alsof ik een schildpad was die op zijn rug werd gegooid en die zich op geen enkele manier kon beschermen. Ik mompelde: ‘Nee, ik... Waarom vraag je dat? Ben je soms familie van hem?’

Hij keek me onderzoekend aan. Toen glimlachte hij vergoelijkend. ‘Het is vreemd om elkaar na zo’n lange tijd weer te zien. Er is zoveel gebeurd, nietwaar?’

Ik knikte bevestigend. Er was veel gebeurd.

Toen liep hij verder naar boven. Hij belde aan terwijl hij tegelijkertijd de sleutel omdraaide en de deur voor mij openhield. We stapten een lange, donkere gang binnen. Op de grond lag een open schooltas van lichtbruin leer. Schoenen en laarzen stonden kriskras door elkaar op de vloer en op een stoel lag een stapel jassen in verschillende soorten en maten. Op een kleine commode kon ik nog net een ouderwetse, zwarte telefoon ontdekken die bedolven was onder folders, huis-aan-huisbladen en ongeopend reclamedrukwerk. Ergens dichtbij bonkte een monotone discodreun.

De deur naar de blauwgeverfde keuken stond open. De ontbijtboel – bordjes, kopjes, glazen en broodbeleg – stond nog op tafel en een wat weë lucht van ranzig vet en oude worteltjes kwam ons tegemoet.

Jakob deed de keukendeur dicht en opende de deur van de kamer. ‘Treed binnen, Varg.’ Toen riep hij: ‘Maria! Ben je thuis?’

Even later ging er verderop in de gang een deur open en de popmuziek werd luider. ‘Wat is er?’ riep een meisjesstem.

Jakobs stem verdronk geleidelijk in de muziek toen hij de gang in liep.

Ik keek eens om me heen in de grote kamer, die L-vormig was doordat ze twee kamers hadden samengevoegd en de muur ertussen hadden vervangen door een grote, witte schuifdeur. Achter in de kamer stond een zwarte vleugel op een geloogde houten vloer, omgeven door voddenkleden op de grond en zwart-witte etsen aan de muur. Eén wand werd ingenomen door kasten vol boeken en bladmuziek en in een half openstaande kast ontwaarde ik een niet onaanzienlijk deel van de platen- en cassetteverzameling van het huis.

Het gedeelte van de kamer waarin ik me nu bevond was een combinatie van contrasten. Het merendeel van de meubels was ouderwets, een soort nageaapte rococo, met zware poten en een gladde bekleding met bruine en groene motieven. Twee moderne, zwarte leren stoelen, twee zitzakken van canvas en een spijlenstoel in kinderformaat compleetelden het geheel en versterkten de indruk van een gebrek aan systeem.

In het traditionele zestigerjaren-wandmeubel stonden een radio, een platenspeler, een cassettedeck en een cd-speler, en midden in de kamer stond een televisietoestel met een video tussen zijn poten. Naast de o-benige rococobank stond een overvolle krantenbak, en op alle beschikbare plaatsen: in het wandmeubel, op tafels, de vloer en boekenplanken, lagen stapels kranten, tijdschriften, boeken en bladmuziek. Op de grond lagen verder legoblokken, poppen, Playmobil-figuurtjes, schetsblokken en kleurpotloden, in de gezelligste chaos die ik sinds mijn scheiding had gezien.

Ook aan de wanden was de diversiteit in stijl en inhoud groot. Crucifixen en iconen hingen broederlijk naast etsen van Elly Prestegård

en Ingri Egeberg, een aquarel van Oddvar Torsheim en een landschapsschilderij uit Hardanger. Een onbekende straattekenaar had de drie kinderen getekend op verschillende tijdstippen in hun korte leven. Ze zagen eruit zoals de meeste kinderen op dergelijke tekeningen: als toeristen vlak voordat hun visum affloopt.

Het oudste kind kwam nu binnen, met haar vader.

Maria was blonder dan Jakob, maar ze had dezelfde ronde gelaats-trekken als hij vroeger had gehad. Haar ogen waren blauw en onzeker, de halfvolwassen mond was roze geveerd en ze bloosde charmant toen haar vader zei: 'Maria, dit is Varg. Een vroegere klasgenoot van me.'

Ze gaf me een dood handje en mompelde iets onduidelijks. Toen ging ze snel weer naar haar kamer, in haar grijze spijkerbroek en roze trui.

'Ze had al een afspraak', zei Jakob onbeholpen, alsof hij er nog niet aan gewend was dat zijn dochter afspraken kon maken zonder dat hij daar zeggenschap over had. 'We moeten Grete maar uit school halen en haar naar Åse brengen. Ik zal even bellen of dat goed is. Petter redt zichzelf wel als hij thuiskomt. Ik laat wel een briefje voor hem achter.'

Hij keek om zich heen, schoof met zijn voet een stapel kranten opzij, gaf toen zijn poging om een betere indruk op mij te maken op en liep weg om te bellen.

Åse?

Ik probeerde me zijn zuster voor de geest te halen, maar ik kon me nauwelijks herinneren dat hij überhaupt een zuster had.

Terwijl hij telefoneerde, pakte ik een tijdschrift en bladerde erin: Het was zo'n literair tijdschrift waar je redelijk verknipt voor moest zijn om de lay-out te snappen en het liefst een tentamen semiotiek moest hebben gedaan om er een woord van te begrijpen. Ik keek naar de plaatjes.

Hij verscheen weer in de deuropening, met een plastic zak in zijn hand. 'Het was in orde. Zullen we dan maar?' Hij riep de gang in: 'Dag, Maria!' Er kwam slechts antwoord van A-ha. Hij haalde zijn schouders op en loodste mij de deur weer uit. 'Kinderen...' mompelde hij.

We haalden Jakobs jongste op uit het schooltje bij de Johanneskerk. Ze had een donkerrood regenpak aan, met lange gele manchetten aan

de mouwen als bescherming tegen de regen, en ze droeg blauw met witte laarzen. Ze had roodgekleurde wangen en uit haar neusgaten droop kruisbessenjam. Ze miste twee tanden toen ze tegen ons lachte.

Haar verlegenheid was anders dan die van haar zuster. Ze bloosde niet, maar wierp me op weg van het hek naar de auto voortdurend steelse blikken toe. In haar ene hand droeg ze een plastic emmertje waarvan het handvat aan één kant loszat. In de andere hand hield ze de natste teddybeer die ik ooit had gezien. 'Die laat ze geen seconde los', mompelde Jakob. 'Ik moet hem wassen als ze slaapt, anders zou ze mee willen in de centrifuge.' Jakobs zuster woonde in een zijstraat van de Nye Sandviksvei, met een man die op een boorplatform werkte en een sint-bernardshond die minstens honderd jaar oud leek. Hij kon nog net een ooglid optillen toen we hem op de trap passeerden. 'Åse heeft zelf geen kinderen', zei Jakob, alsof dat alles verklaarde.

Åse deed open, maar ik kon me haar nog steeds niet herinneren. Ze was tien jaar jonger dan wij en behoorde dus eigenlijk tot een andere generatie. Ze was volkomen nieuw voor mij: groot, gekleed in een kleurige geruite kiel, een lichtbruine fluwelen broek met brede strepen en grijze viltpantoffels. Ze was het archetype van de moeder en ik vermoedde de oorzaak van het feit dat haar ogen niet meededen aan de brede glimlach om haar mond.

We begroetten elkaar. Zij kon zich mij natuurlijk ook niet herinneren. We leken geen van beiden het gevoel te hebben dat we daardoor iets gemist hadden.

Zij en Jakob spraken af dat Grete net zo goed kon blijven slapen.

Toen reden we naar Stølen en parkeerden de auto. Het was het laatste wat we deden terwijl we alles nog onder controle hadden. De volgende dagen deden we alles op ons gevoel, zoals dat gaat wanneer je de gebeurtenissen niet meer in de hand hebt.

3

We begonnen rustig, met elk een halve liter pils in een café dat op een kunstnijverheidswinkel leek, van de harde houten banken tot en met de weelderige serveersters. De gezichten om ons heen waren opgeblazen en uitdrukkingloos, ofwel omdat ze jong waren, of omdat ze te veel bier hadden gedronken. Het geluidsniveau lag op dat van een doorsnee country-and-westernfestival, waar de meeste muziek nog akoestisch was.

‘Hoelang is dat wel niet geleden, Varg? Sinds we mekaar echt gezien hebben, voor het laatst? Ik bedoel – samen hebben gepraat?’

‘1965.’

Zijn blik werd wazig, ‘1965. Weet je dat zó precies?’

Ik knikte.

‘1965’, zei hij. ‘Johnson was president van Amerika. De Vietnamoorlog escaleerde. De Beatles brachten *Rubber Soul* uit. De Harpers stonden op het hoogtepunt van hun roem. Jij en ik...’

‘Verloren elkaar uit het oog.’

Hij wenkte om nog twee bier, die al op tafel stonden voordat het schuim had kunnen bezinken.

‘Het leven verloopt in wonderlijke cirkels, Varg. Je zou geometrische figuren kunnen tekenen. Raakvlakken kunnen ontdekken...’

‘Op de wonderlijkste plaatsen.’

‘Wat je zegt. Op de wonderlijkste plaatsen.’

‘Hoe is het eigenlijk verdergegaan met de Harpers?’

Hij antwoordde niet direct, maar neuriede een van hun populairste liedjes en eindigde met een lelijke dissonant. ‘Maar we hebben ook leuke jaren gehad, Varg.’

‘De Harpers?’

Hij maakte een grimas. ‘Jij en ik. Vroeger, bedoel ik.’ Hij nam een slok. ‘Vaak denk ik terug aan mijn jeugd als de enige tijd dat ik echt gelukkig was.’

‘Daar kon je weleens gelijk in hebben.’

‘Zonder verantwoordelijkheden, met als enige zorg dat iemand be-
loofd had ons na schooltijd te grazen te nemen, maar we wisten uit
ervaring dat dat weer overging. De week daarop waren zulke dingen
weer vergeten.’

‘Meestal.’

‘De seizoenen, Varg. Leken eeuwen te duren. Winters waarin we
sleetjereden op straten waar bijna geen auto’s waren. Of achter de bus
naar Minde hingen, de heuvel af, helemaal tot Brown als je geluk had.’

‘Busje pikken, noemden we dat.’

‘Ja, verdomd! En ’s zomers zwommen we vanaf 17 mei in het zeebad
van Nordnes. In de lente landjepik en knikkeren, in de herfst fiets-
tochten naar de appelboomgaarden in Minde. Allemaal...’ Hij perste
zijn lippen op elkaar en zei benepen: ‘Weg.’

‘Paultje, die vanaf de achterste bank overal commentaar op gaf en
meester Bergesen die tijdens de handenarbeid een extra lange aan-
wijsstok liet maken, zodat hij vanachter zijn lessenaar Paultje op zijn
hoofd kon slaan.’

‘Paultje ja! Zouden we die niet bellen?’

‘Is ook zo.’

‘Doe ik wel.’

Terwijl Jakob belde, liet ik het country-and-westernfestival op
mij inwerken. De meeste mensen om ons heen waren de helft jonger
dan wij en behoorden tot de vbc-generatie: video, bier en chips. Hun
broekriem was hun legitimatiebewijs en ze zaten wijdbeens en zon-
der paard bier te hijsen, op een vroege wintermiddag in de Western
Saloon. Buiten was het donker geworden, grijsgemêleerd vanwege de
natte sneeuw, kunstmatig verguld door de giftig-gele straatverlichting
op de kade.

Jakob kwam terug met twee verse halve liters. ‘Hij is onderweg.’

‘Dat is hij al jaren’, zei ik. ‘Constant in de zesde maand.’

Jakob schudde zijn hoofd. ‘Paultje journalist. Ja, hij was natuurlijk
niet op zijn mondje gevallen. Maar ik zag hem altijd als vleeshandelaar.
Jij niet?’